

„BABEŞ-BOLYAI” TUDOMÁNYEGYETEM, KOLOZSVÁR

POLITIKA- ÉS KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI KAR

POLITIKATUDOMÁNYOK SZAK

1. év

XI. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia – Kolozsvár,
2008. május 23–24.

IFJÚSÁGI ELIT- REKRUTÁCIÓ AZ RMDSZ KERETÉN BELÜL

Témavezetők:
Dr. Lőrincz József
Dr. Pálfy Zoltán

Egyetemi hallgató:
Kovács Zsuzsa-Csilla

Ifjúsági elit- rekrutáció az RMDSZ keretén belül

1. Bevezető

Kutatásom központi témája az ifjúsági elit- rekrutáció, a fiatalok utánpótlása a politikai pártokon belül, akik a jövő politikai elitjét fogják képviselni.

Úgy gondolom, hogy mindkét fél szempontjából (fiatal- politikai párt) megfigyelhető egy bizonyos dilemma, hiszen a politikai pártok arra törekszenek, hogy a legjobb és legrátermettebb fiatalokat válasszák ki. Ezzel egyidőben a fiatalok is a pártok által nyújtott lehetőségeket ki kell használják és bizonyítaniuk kell.

Hipotézisem abban áll, hogy a rendszerváltás utáni időtől kezdődően a bürokratikus módon való bekerülés változásban van, olyannyira, hogy azok a fiatalok, kik bizonyítják rátermettségüket, jó eséllyel pályázhatnak arra, hogy bekerüljenek a politikai pártok berkeibe.

Vizsgálatom tárgya a kolozsvári fiatal politikai elit elemzése. Kutatásom helyszínét a helyi RMDSZ szervezet képezi, ahol azokkal a fiatalokkal készíték interjút, akik már valamiféle kulcspozíciót töltenek be, és ezek rekrutációs hátterét vizsgálom.

Vizsgálatom egyik érdekessége abban áll, hogy mintegy megfigyelő- résztvevőként szerepet vállalok az idei, 2008-as, kampányban. Így próbálom feltérképezni mindkét oldalról a valós viszonyulásokat, azaz mit tesz az egyik fél, hogy megfeleljen a politikai párt elvárásainak, és milyen lehetőségeket kínál a politikai párt a kialakult kapcsolat elmélyítésére, a ranglétrán való felemelkedésre.

Alapfeltevések

A fiatalok napjainkban egyre inkább eltávolodtak a politikától, sokan egy megfoghatatlan világot látnak a politikában, melyet számos esetben nem ismernek, vagy nem is akarnak megismerni. A fiatalok általában arra apellálnak, hogy csak azok helyezkedhetnek el magasabb pozíciókba politikai pártokon belül, akik bürokratikus módon kerülnek be a pártba. A fiatalok nagy többsége azt állítja, hogy nagyon nehéz bekerülni a politikai pártokba. De vajon ez a fiatalok hiányos hivatás tudatának tudható be, vagy a pártok, jelen esetben az RMDSZ rovására írható fel?

Az RMDSZ már a '90-es évek derekától kezdve hangsúlyozza, hogy fiatalítani akar, és fiatal, új dinamikus személyekre lenne szüksége, azonban, szerintem, ez a felhívása felemás hatékonyságot mutat. Ezt lehet általában azzal magyarázni, hogy az RMDSZ zárt politikát folytat, vagy legalábbis megtévesztő az ahogyan az ifjúság helyzetét, a rá vonatkozó döntéseket kezeli. Ennek köszönhetően a fiatalokban egy homályos kép alakul ki a párt ifjúság- politikáját illetően, mely egyáltalán nem hat ösztönzőleg a fiatalokra. Sok esetben úgy tűnhet, hogy az RMDSZ a MIÉRT-tel bizonyítja ifjúság- politikájának potenciálját.

Alapfeltevésem szerint, a rendszerváltást követő időszakban a rekrutációs mozzanatok, mechanizmusok megváltoztak, s könnyebbé vált a politika világába való bekerülés. Hipotézisem erre támaszkodva az, hogy az RMDSZ hajlandó nyitottságot és nyíltságot mutatni a fiatalokkal kapcsolatban, így az, aki rátermettségét bizonyítja és rendelkezik kitartással, annak sikerül bekerülnie a pártba, sikerül rekrutálnia a politikai elithez.

1.1 A kutatás módszeréről

Elit- rekrutációs elemzésről lévén szó, vizsgálódásaim során az életutat, valamint a karrierutat elemzem. Mivel kezdetben én is megfigyelő-részvevőként szemlélem az eseményeket, én magam is részét képezem a kutatásnak, azonban elsősorban megfigyelőként, ami maga után vonja azt a tényt, hogy dolgozatomban a személyes tapasztalataim is helyet kapnak, munkanapló vezetését nélkülözni nem fogom.

Kutatásom utolsó mozzanatai közé tartozik interjú készítés a kijelölt személyekkel, amikor is a következőkre leszek kíváncsi: foglalkozás, születési hely, végzettség, a város, ahol a legfelsőbb tanulmányait végezte, családi háttér, eddig elért eredmények, szakmai pályafutás, a civil szférában vállalt aktivitás.

Jelen dolgozat, azonban, ezeket az interjúkra adott válaszokat nem foglalja magában, mivel a dolgozat ezen részének feldolgozása még folyamatban van. Eme dolgozat tehát, csak egy része kutatásomnak. Ez a rész arra hivatott, hogy mintegy elméleti háttérrel biztosítson kutatásomnak, és a kezdetleges feltevéseimet igazolja, vagy cáfolja.

2. Elméleti háttér

2.1 Fogalmak tisztázása

Kutatásom témájának alap gondolata a politikai szocializációhoz köthető, és ennek keretén belül a kiválasztott politikai párt szocializációs potenciáljához.

Körösi A. szerint a politikai pártoknak nemcsak mobilizációs de integrációs funkciója is nagy fontossággal bír¹. Azáltal, hogy valaki valamely párthoz csatlakozik, megtörténik a politikai rendszerhez való integrálódása is.

A pártokhoz való csatlakozás az egyénben egyre inkább megerősíti a lojalitást, mely nélkül elképzelhetetlen az együttműködés az egyén és párt között.

Almond G. szerint a szocializáció olyan folyamat „amelynek során bevezetik őket (fiatalokat) a társadalom értékeinek és magatartás folyamatainak a világába”; a politikai szocializáció „politikai magatartások formálását tűzi ki célul”².

A politikai szocializáció során a fiatalok politikai kultúrája formálódik, olyan jártasságot, tudást sajátítanak el, amely következtében képessé válnak a közéletben (társadalmi-politikai életben) való részvételre. A politikai szocializáció tehát az egyén és a társadalom közötti interakciónak az a folyamata, amelyben az egyén társadalmi-politikai arculata kialakul. Ez alatt a folyamat alatt tesz szert a fiatal arra a politikai tudásra (political knowledge), amellyel a politikai élet területéről rendelkeznie kell a társadalomba való beilleszkedést illetően. Eredménye pedig a politikai tudat kialakulása, amely aktív viszonyt jelent a természeti-társadalmi környezettel. Természetesen a politikai tudás megszerzése és így a politikai szocializáció a társadalmi valóság három síkjával van összekötve: az első a szoros értelemben vett politikai környezet, majd ennek közvetlen társadalmi és gazdasági aspektusai, illetve olyan tapasztalatok, amelyek hatással vannak az egyénre a politikai szocializáció során. Ebből is látszik, hogy a politikai szocializációnak a társadalmi-politikai rendszertől függő sajátosságai vannak, vagyis a politikai szocializációt nemcsak a társadalom jellege határozza meg, hanem a politikai berendezkedés is, vagyis a politikai szocializáció során felmerülő véleményalkotások nem függetlenek a politikai viszonyoktól, illetve egyaránt tükrözik a mindennapi tapasztalatokat és az ideológiákat is.

¹ Enyedi Zsolt – Körösi András: Pártok és pártrendszerek, Budapest, 2001

² Gabriel A. Almond – G. Bingham Powell: Összehasonlító politológia, Budapest, 1999

Az „elit” kifejezést a 17. században az üzletelők használták nagyon jó minőségű termékeik jellemzésére³. Jelentése később terjedt ki a felső társadalmi csoportok megjelölésére: az elit fogalmát a 19. század elejétől kezdték el használni társadalmi csoportok vonatkozásában⁴.

Általában azon személyek csoportját jelölik ezzel a fogalommal, akik „össztársadalmi következményekkel bíró döntéseket hozhatnak, mert formálisan meghatározott uralmi pozíciókat foglalnak el az adott társadalomban, illetve annak társadalmi szervezeteinek, intézményeinek élén”⁵.

A 20. század elején Pareto V.⁶ és Mosca G.⁷ fogalmazta meg koncepcióját az elitről, eme fogalom alatt ők az emberi kvalitások és nagyszerű gondolatok ötvözetét értették.

Klasszikus felfogásban az elit olyan társadalmi csoport, réteg, amely a politika, gazdaság, stb. téren jól meghatározott kritériumok alapján elkülönül a társadalom többi részétől.

Az elitkutatások a 20. század második felétől váltak elterjedtekké, az új elitkutatások attitűdökre, elithálózatokra, elit biográfiákra fektetik a hangsúlyt. Így válik az elitkutatás multidimenzióssá.

Fontos megemlíteni, hogy egyes gondolkodók azt tartják, hogy nem létezik egységes elit (Berle A. és Galbraith)⁸, Mills V.⁹ azonban, ezzel vitatkozva, egy hierarchikus elitstruktúrát vázol fel, azt állítva, hogy a hierarchián belül a szoros összefonódások, a személyi kapcsolatok, a közös származási háttér a jellemző, többek között a közös iskolázottsági háttér miatt.

Giddens A. szerint az elitstruktúra szempontjából fontos az elit –csoportok utánpótlási mechanizmusainak nyíltsága vagy zártsága¹⁰.

Guttsman V.L. és Kalsall R.K.¹¹ az elit utánpótlásának vizsgálásakor hangsúlyozta, hogy maga az utánpótlási folyamat egésze, a származás, a képzés, az intézményes keretek messzemenően meghatározták az adott elit arculatát.

Bourdieu P. szerint mind az elit, mind az értelmiség különböző szakmai csoportjai olyan szintetikus kategóriáknak tekinthetők, amelyek mint társadalmi kategóriák a konstruált

³ Takács Károly: Az elit szociológiai fogalmáról, Szociológiai Szemle, 1998, 1.sz.

⁴ U.o.

⁵ Kiss Zoltán László: A nyolcvanas évek magyar értelmiségének néhány sajátos vonása a főbb társadalmi egyenlőtlenségi dimenziókban, ELTE Szociológiai és Szociálpolitikai Intézet, 1993, szakdolgozat

⁶ Pareto, V.: The Mind and Society, New York, 1935

⁷ Mosca, G.: The Ruling Class, New York- London, 1939

⁸ Berle, A.: Power, New York, 1967

⁹ Mills, V. : Az uralkodó elit, Budapest, 1972

¹⁰ Giddens, A. :The Class Structure of Advanced Societies, London, 1973

¹¹ Guttsman, V. L. : The British Political Elite, London , 1973; Kalsall, R. K. :Higher Civil Servants in Britain, London, 1955

fogalomalkotáson alapulnak, és az oda való be- illetve kikerülés mozzanatai állandó harc tárgyát képezik az adott mezőkön belül és között a mindenkori társadalomban¹². Napjainkban is megfigyelhető a magasabb pozíciókért való hajszája a társadalomban, mely egyre inkább éleződik. Egyre több az olyan fiatal és tehetséges személy, aki sok energiát fektet szakmai felkészültsége elmélyítésére, ezért a harc egyre inkább éleződni látszik. Ennek a harcnak lehet egyik szegmense a különböző kulturális objektívációk birtoklása: a „kritikai nyelv kultúrájának” beszédközössége, a „tudás teleológiai összetevői”-nek birtoklása a technikai szakismeretek felett, vagy a szabadság és függetlenség birtoklása a státuszinkonzisztens helyzetbe ágyazott társadalmi szerep lévén. Folyhat ez a harc az adott történelmi helyzettől, társadalmi és értékrendszertől függően a rendies jellegű szimbólumokért, a társadalomban betöltött magasabb pozíciókért, presztízsekért, a gazdasági erőforrások birtoklásáért, különböző gazdasági, politikai, kulturális tőkefajtákért, a formális hatalommal szembehelyezkedő értékmintaadás birtoklásáért a társadalmi diskurzustól függően.

Az idődimenzióból adódóan pedig ennek a versengésnek permanensen létezik egy korosztályi, nemzedéki vetülete is: az elit és az elit értelmiség csoportjainak arculatára jellemző lesz az utánpótlási mechanizmusainak a nyíltsága vagy zártsága, a származás, a képzés, az oda való bekerülés intézményes kereteinek, a kapcsolati hálók jellegzetességei, valamint az egyes személyekhez kapcsolhatóság, az „elit- specifikus tulajdonság” tulajdoníthatóságának ismérvei.

A demokrácia és a piac kiépülésével, a globalizációs tendenciák felerősödésével, az értelmiség osztályozódásával, a hazai elit és értelmiségi eliteszoportok átrendezésével párhuzamosan a fiatalok felnőtté válásának periódusa- mintaadó csoportjaikhoz képest- időben jelentősen kitolódott.

A tinédzser és a post-adoleszcencia fogalmainak megjelenése jellegzetesen a 20. századra jellemzőek: az iskolába való járás meghosszabbodásával, a kereső munkavállalás későbbi megkezdésével, a családalapítás kitolódásával és a szülői fészektől való függetlenedés elhúzódnásával, a felnőtt szerepek teljes vállalása legtöbb esetben 30-35. életév betöltésekor következik be. Meghosszabbodik az utódok reprodukciós ideje, és a társadalmi disztinkció hatékony eszközének bizonyul az az időmennyiség, amelyet tervszerűen az intézményesített keretek között a kulturális örökség elsajátítására fordítanak a fiatalok.

Az ifjúsági moratórium meghosszabbodásával párhuzamosan egyre nagyobb szerephez jutottak az ifjúsági életstílusok, szubkultúrák, amelyekkel párhuzamosan felértékelődött a kortárs csoportok szerepe is. A korábbi korszakokhoz képest, melyekre az volt a jellemző, hogy a család, az iskola, a

¹² Bourdieu, P. : Distinction, London, 1986

munkahely, a politikai szervezetek közvetlen ellenőrző funkciókat gyakoroltak, a nyolcvanas, kilencvenes évekre a közvetlen ellenőrző intézményeknek, a fogyasztói iparnak és a hírközlő csatornáknak is a vonatkoztatási rendszereket szolgáltató „alakzatok”, intézmények között jelentősen megnőtt a szerepe.

Miközben az ifjúság szerepe jelentősen megnövekedett a nyugati típusú társadalmakban, és az ifjúsági státusz egyfajta foglalkozási státuszhoz hasonló státusszá vált, sok esetben a fiatalok mintakövetőkből mintaadóvá is váltak sajátos kulturális tagozódásukkal, esetenként önálló politikai cselekvési minták kialakítása révén.

A fiatal – státusz egyfajta átmeneti időszakot testesít meg, mert ekkor körvonalazódik az egyén identitástudata, azonban egyfajta keresői szerepkör is megjelenik, amikor ide-oda „lavírozik” az individuum.

Általában nehéz összeegyeztetni az elit fogalmát az ifjúság fogalmával, hiszen az elit, mint fentebb láttuk, egy sajátos társadalmi csoport, aminek a körébe való bekerülése végett számos eredményt és szakmai tudást kell felmutatni.

Abban szinte az összes szerző egyet ért, hogy politikai, gazdasági elitnek egy olyan réteget szoktunk tartani, amelyek kulcsfontosságú pozíciókat töltenek be az adott társadalomban. Ez a fajta strukturális-pozicionális megközelítés lehetővé teszi, hogy empirikus kutatások során is megfoghatóvá tegyük az ifjúsági elit körét, hiszen ebben az értelemben azokat az ifjakat értem, akik valamilyen magasabb funkciót látnak az adott, azaz RMDSZ, politikai párton belül, itt a vezetésben szerepet vállaltak, vállalnak.

Nyilvánvaló az a tény, hogy ha valaki ebbe a körbe akar bekerülni számos kihívással találkozik, rátermettségét bizonyítania kell, és ez a bizonyíték általában az, hogy már tevékenykedett bizonyos ifjúsági szervezetekben, ott magas funkcióval rendelkezett. De erre a későbbiekben részletesebben ki fogok térni.

Azonban tény és való, hogy nagyon fontos az elitté válásban az, hogy ki milyen eddigi karrierúttal rendelkezik, ki milyen eredményeket tud felmutatni, és nem elhanyagolható az sem, hogy ha már tagja volt valamilyen szervezetnek ott hogyan állta meg helyét.

Az ifjúság politikai „elitesedése”, éppen ezért, akkor kezdődik el, mikor már létrejön egy olyan réteg, fiatal gárda, akik rendelkeznek azzal a tudással és felkészültséggel, ami szükséges ahhoz, hogy

bekerüljenek a politikai pártok berkeibe. Ez általában azzal kezdődik, hogy szerepet vállalnak egy az ifjúsági ügyekkel foglalkozó szervezetekben, ahol lehetőségük adódik arra, hogy közel kerüljenek ahhoz a generációkhoz, akik már a meglévő politikai elit részét képezik.

Politikai rekrutáció alatt értendő, hogy kik válnak aktív tagjaivá az említett struktúráknak, beleértve azt is, hogy mennyi ideig maradnak azok tagjai. A politikusi elit rekrutációja alatt értjük, hogy kik, hogyan, és milyen eszközökkel válnak politikussá¹³.

A politikai pártok alkotják a politikai elit legfontosabb rekrutációs csatornáját, ők azok, akik az elsődleges szelekciót végzik a jelöltek körében.

3. Ifjúsági elit- rekrutáció a rendszerváltás után

Dolgozatomban fontosnak találok kiemelni azt, hogy napjaink elit- rekrutációjában meghatározott szereppel bírnak a rendszerváltás után kialakult „utánpótlási” mechanizmusok.

Ebben az időszakban fontosnak találtatott az, hogy egy fiatal gárda is megjelenjen a politikai szintéren. A rendszerváltás utáni időszakot a nagyfokú nyitottság és újítás jellemzi. A politikai pártok egyre nagyobb figyelemmel fordulnak az ifjúsági szervezetekben tevékenykedő fiatalok felé.

A politikai pártok szocializációs szerepe egyre növekszik a 20. század vége felé. A politikai pártok egyre inkább kedvező ifjúság- politikát folytatnak, hogy megnyerjék a fiatalokat.

3.1 Pártok és szocializáció

A szocializáció folyamata már kiskorunkban elkezdődik, ahogyan azt Giddens A. is leírta¹⁴.

Számos hatás és ellenhatás figyelhető meg életünkben, állandóan valami után igazodunk vagy utánunk igazodnak.

A szocializáció egymáshoz kapcsolja a különböző nemzedékeket¹⁵, hiszen a generációk egymást tanítják, egymás után csiszolódnak, akár a gyémántok. Az új nemzedék a régi rendet sajátos módon bővíti és ahhoz sajátos módon viszonyul. Jürgen Zinnecker szerint: „A fiatalok, mint specifikus kulturális és politikai javakkal rendelkezők, külön aktorként jelennek meg a társadalmi térben”. Ebből

¹³ Gabriel A. Almond- G. Bingham Powell: Összehasonlító politológia, Budapest, 1999

¹⁴ Giddens, A. : Szociológia, Budapest, 2003

¹⁵ Turnbull, C. : The Human Cycle, London, 1983

következik, hogy a fiatalok, az ifjúság új értékrendet képvisel a politikai kultúrában és más – más értékekkel bővíti azt.

Ugyanakkor egy furcsa paradoxon helyzet is fellép, hiszen a fiatal politikus pályája elején az előtte levő generációtól kell tanuljon, miközben már teljesen más értékrenddel és szemléletmóddal rendelkezik.

A politikai pártok is fontos szerepet játszanak az egyén szocializációjában, a család és iskola mellett. A szocializáció olyan folyamatot jelent, mely során elsajátítunk olyan értékeket, melyek segítenek boldogulni és integrálódni a társadalomban.

A politikai pártok szocializációs szerepe nyilvánvalóan a politikai szocializációban teljesedik ki. A politikai szocializáció során a fiatalok politikai kultúrája formálódik, elsajátítanak egy olyan tudást, mely segítségével képessé válnak a közszférában való részvételre. Azonban, a politikai pártoknak nemcsak szocializációs funkciójuk figyelemre méltó, hanem az is, ahogyan képesek integrálni fiatalokat a köreikbe. A politikai szocializáció maga után vonja a politikai párt második funkciójának a megjelenését, az előbb említett integrációs funkciót. Politikai szocializáció során egyre inkább az kerül a felszínre az egyénben, hogy felelős mindazért, ami vele történik az országban, a saját sorsáért is. A politikai pártok is arra törekszenek, hogy ezt az érzést elmélyítsék, hogy a folytatott politikájuk által mobilizálják a társadalmat, és azokat, akik érdeklődnek a politika iránt, s elköteleznék magukat egy párt iránt, azokat integrálják. Persze azok kik a politikai pártba bekerülnek, azok azelőtt kell bizonyítsák rátermettségüket.

3.2 A szervezetek és integrálódás

Fentebb már említettem, hogy a fiatalok nagy többsége, aki szerepet vállal a politikában, általában azzal kezdte „karrierét”, hogy egy ifjúsági szervezet tagjává vált.

Ez nagyon jól megfigyelhető a rendszerváltás utáni időszakban, mikor egyre több ifjúsági szervezet vezetője lépett be politikai pártokba.

Az ifjúság általában korosztály kérdése, eszerint az én kutatásomban is úgy jelenik meg, mint évszámokkal meghatározó alapstruktúra.

Ezzel szemben a generáció „olyan kortárs csoportok összességét jelenti, amelyeket azonos történelmi tapasztalatok formáltak, élményeiket is hasonló módon dolgozták fel és ezek generációs tudatként, egyfajta kollektív emlékezetként rögzültek.”¹⁶

A kilencvenes évek elején hatalmas tömegbázissal rendelkező ifjúsági vezetők ilyen generációkként jelentek meg a romániai magyar közösségekben. Fentebb már említettük, hogy a generáció kortárs csoportok összességét jelöli, akik sajátos történelmi tapasztalattal és generációs tudattal rendelkeznek. Az egy generációhoz tartozók azonos cselekvési mintákat dolgoznak ki, illetve politikai részvételük és orientációjuk is sajátos mintát mutat. A generációs tudat kialakításában egy hangadó generációs centrum szerepel. Politikai generációvá pedig „az a generáció válhat, amely tudatosan vállalja a vitát, az összeütközést annak a politikai rendszer meghatározó értékeivel és vezéreivel, amelyben felnőtt”¹⁷. Ennek értelmében a politikai generáció politikai cselekvést és magatartást jelent.

Az ifjúság- politikai környezet szereplőiként azon intézményeket, szervezeteket, személyeket lehet jelölni, akik részesei a generációs környezetnek, illetve döntéseikkel, tevékenységükkel formálni tudják ezt a sajátos arculatú társadalmi kategóriát. Ennek az ifjúság- politikai környezetnek 2 oldala van: az egyik, mely nagy fontossággal bír a dolgozó társadalomban, az amely a „felnőttek kezébe” összpontosul: politikai pártok, a kormányzat, a megyei és városi önkormányzatok, amelyekkel interakcióba kerül a fiatalok egyik része (szerveződő elit). A másik oldalt pedig az új generáció mozgalmi képezik, amelyek társadalmi szervezetekké válnak, elősegítve a politikai szocializációt. Ebben a környezetben jelennek meg az ifjúsági elit képviselői.

A fiatalok szervezeti munkájuk során egyre gyakrabban kerülnek szembe a politikával, egyre több politikai interakciót folytatnak politikai pártokkal, így kerül felszínre az, hogy ki mennyire elhivatott a politika iránt. A politikai pártoknak befolyási övezeteikbe tartoznak az ifjúsági szervezetek.

A rendszerváltást követően, az évekig visszafojtott „cselekvési kényszer”, ahogyan említi Gábor Kálmán, hirtelen felszínre tör, egyre kevesebb idő alatt egyre több civil szervezet alakul, köztük a diákönkormányzatok önszerveződő egységei. Felgyorsult a romániai magyar ifjúsági elit csoportjainak szerveződése és ezen csoportok politikai súlya egyre növekedett.

Az ifjúsági szervezetek megalakulásukon túl, igyekeztek beszámítható és kihagyhatatlan tényezővé válni a romániai magyar politikai életben. A politikai pártok egyre nagyobb figyelmet

¹⁶ Stumpf István: Elszalasztott vagy elhalasztott generációváltás?, Századvég 1.szám, 1996

¹⁷ U.o

szentelnek az új ifjúsági szervezeteknek. Ennek egyik példája lehet az, ahogyan az RMDSZ és a MISZISZ nyilatkozatban fejtették ki egymáshoz való viszonyukat, a két szervezet különálló, azonban partneri viszony köti össze őket. Valójában mindkét szervezet hasonló célokkal rendelkezett. A Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége lelkesen tevékenykedett a helyi hatalmi elit ernyője alatt. Aztán látva ennek a szervezetnek a jelentőségét, fejlődését újabb szervezetek jöttek létre az ifjúság céljainak a képviselői érdekében. Ilyen volt az OMDSZ (Országos Magyar Diákszövetség), majd a MADISZ (Romániai Magyar Középiskolások Szövetsége).

A MISZISZ érdekérvényesítés területén minden más szervezet élén állt, hiszen jó kapcsolatokat ápolt az RMDSZ-el, így lehetőséget kaptak a politikai szerepvállalásra is. Ezek a kapcsolatok már országos szinten is megalapozták az ifjúsági szervezetek érdekérvényesítő képességét, így már az első demokratikus választásokon szerepeltek az RMDSZ listáján ifjúsági jelöltek. Számos fiatal értelmiségi ekkor jutott mandátumhoz (Eckstein Kovács Péter, Varga Attila, Csutak István). Aztán a nagy lelkesedést az 1992-es események törték meg, azonban már ekkor jelentkezett még egy fontos probléma az ifjúsági szervezetek keretén belül, mégpedig: az ifjúsági vezetők egy része egyre aktívabban vett részt a politikai életben, sok esetben a kialakuló új politikai osztály szereplőiként léptek fel, ami megosztotta az ifjúsági szervezetek aktivistáit. Voltak, akik a politika- mentességet akarták, és voltak, akik egyféle tovább lépési lehetőségnek fogták fel a politikai körforgásban való részvételt¹⁸.

Azok, akik kiváltak az ifjúsági szervezetekből és beléptek politikai pártokba, megvalósítottak olyan célt, mint például: Ügyvezető Elnökség keretén belül létrehozott Ifjúsági Főosztály.

Az ifjúsági elit megerősödéséhez hozzájárult az a tény, hogy a fiatalok egyre inkább kiálltak az anyanyelvi oktatás mellett. Számos olyan rendezvényt szerveztek az RMDSZ Ifjúsági Főosztályával közösen, mely során új arcok tűnhettek fel az ifjúsági elit körében.

1993-ban az RMDSZ döntéshozatali szerveibe az ifjúsági szervezetek 15% -a jutott képviselőihez. Amolyan korporatív képviselőihez jutott az erdélyi magyar fiatalság. Ezáltal egy generációs alapon szerveződő civil szférát emelt be az RMDSZ saját döntéshozatali mechanizmusába, miközben a politikai szerepvállalást a politikai pártoknak megfelelően továbbra is saját aktivistáinak akarta fenntartani.

1995-ben létrejön a Magyar Ifjúsági Tanács, mely a legnagyobb szervezetek álláspontjait képviselte az ifjúság- politikai kérdésekkel kapcsolatban. Ez az összefogás azt jelentette, hogy az ifjúsági szervezetek ekkor érték el a legerősebb politikai képviselői szintet.

¹⁸ Lásd Ungvári László Imre: Még mielőtt bárkit vagy bármit választanánk, Romániai Magyar Szó, 1994

Számos kutatás rámutat arra, hogy az ifjúsági civil szervezetek mozgalmárainak egyik legfontosabb célja volt a politikumban való integrálódás, így mindössze eszközként használták a civil szervezeteket.¹⁹ Ennek értelmében egy machiavellisztikus mód érvényesült: az intézményeket a résztvevők csak egy lehetséges karrier keretűl fogadták el.²⁰

3.3 Az RMDSZ ifjúság- politikája

Miután számos konfliktus lépett fel az ifjúsági szervezetek és az RMDSZ között, az RMDSZ vezetői igyekeztek megteremteni a saját politikai reprodukálásuk lehetőségét. Így egyre több fiatal került az RMDSZ ügyvezetői struktúrájába. Az RMDSZ által folytatott ifjúság- politikai lépéseknek egyik legjobb megfogalmazását Bourdieu P. használta: „az uralkodó kultúra egyenlő az uralkodó osztály kultúrájával, és ez számít az adott társadalomban legitimnek.” A közéletbe tagozódás feltétele lett az adott politikai erő által diktált jogszabályok elfogadása.

Amikor az RMDSZ ifjúság- politikájáról beszélünk elengedhetetlenül fontos beszélni a MIÉRT – ről is. Az RMDSZ-el közösen hozták létre ezt a szervezetet azon generációk képviselői, akik egyre inkább a politikai karrier fele kacsingatnak.

Fontosnak találom bemutatni néhány pontját a MIÉRT alapszabályzatának:

1. A MIÉRT a romániai magyar nemzeti közösség nemzeti identitás védelme, megőrzése, kinyilvánítása és fejlesztése érdekében vállalja és szorgalmazza a Romániai Magyar Demokrata Szövetséggel való együttműködést és közös fellépést.
2. A MIÉRT országos és területi tagszervezetei partnerek mind az RMDSZ tevékenységében, mind döntéseiben és a Szövetség Alapszabályzatának értelmében minden szinten részt vesznek az RMDSZ vezető testületeiben.

Ebből is kitűnik, hogy mennyire szoros a kapcsolat a két „fél” között.

A MIÉRT létrehozásával az RMDSZ vezetősége megoldotta a belső ellenzékkel szimpatizáló fiatalok távoltartását, és ennek garanciája képpen a kontrollt is megteremtette.

¹⁹ Lásd Kántor Zoltán, Nagy Kata

²⁰ Gábor Kálmán: Civilizációs korszakváltás és ifjúság, JATE, Szeged, 1994

A MIÉRT különböző testületeiben biztosítva vannak a helyek a fiatalok számára, s úgy tűnik, hogy szabad kezet kapott a jelölésre is.

A kampányok során hangsúlyozott szerepe van az ifjúság- politikának, az ifjúságot megmozgató rendezvényeknek, ezzel is hangsúlyozva, hogy a fiatalok voksai rendkívüli módon számítanak. Ennek köszönhető, hogy általában a kampányok alatt számos fiatal bevonnak tevékenységükbe. Ugyanakkor számos fiatal indul az önkormányzati választásokon, ezek azonban legtöbb esetben a Magyar Ifjúsági Értekezlet tagszervezeteinek vezetői közül kerülnek ki. Nyilvánvaló, hogy az ifjúsági kampány fő célja, a fiatalok mozgósítása. Azáltal, hogy a fiatal jelöltek szerepelnek a listákon, az RMDSZ szerint jobban meg lehet győzni a fiatalokat, hogy elmenjenek szavazni. Kulcsfontosságú az is, hogy az ifjúság nyelvén kell megszólalni, szükség van dinamikus és látványos felhívásokra.

4. Ifjaink elit- rekrutációs lépései, mozzanatai

A politikai elit rekrutációja, összetétele a tudományos érdeklődés középpontjában áll. A politikai elit kiválasztódását befolyásoló tényezők között, meghatározó az a tény, hogy a politika a társadalom egyik alrendszerként jelenik meg.

Az idő elteltével a rekrutációs feltételek is változnak, ahogyan arról Luhmann N. nyilatkozik: „ A politikai szerepekben történő rekrutáció előfeltételei megváltoznak. Már nem lehet születéstől adott körülményekre, a politikai rendszeren kívüli más szerepekre támaszkodni, hanem a rátermettség és teljesítmény rendszerimmanens kritériumoknak kell megfelelni. A társadalmi státusz is elveszíti jelentőségét. Növekszik a lehetséges játéktér és ezzel együtt a szelekció lehetősége is. Egyúttal a politikai rendszer olyan komplexé válik, hogy ez már egymagában védelmet nyújt új erők hirtelen beáramlása ellen; az újoncoknak karriert kell befutniuk, nem takaríthatják meg a betanulást, és próbákon kell átesniük, mielőtt cselekedni tudnának.”

Politikai közegbe és politikussá csak az válhat, aki már bizonyított a pályán, nem lehet csak az emberi szubjektívizmusra támaszkodni, akkor mikor új embereket toboroznak. A fiatalok egy hosszú és bonyolult utat kell megtegyenek, akadályokat kell legyőzzenek a végső cél elérése érdekében. A rekrutációt és a betanulást illetően egy furcsa paradoxon helyzet lép fel, hiszen a politikai vezetési tudást csak azoktól tanulhatják el a fiatalok, akik helyébe szeretnének lépni. Ez magában hordozza a

kettőség érzetét. A fiatalok új értékrendet képviselnek a politikai kultúrában is, emiatt más – más szemszögből látják a politikai helyzetet, a politikára vonatkozó döntéseket. Azonban egy bizonyos alaptudás szükségeltetik, amelyet csakis az idősebb generációtól lehet elsajátítani. Mikor a fiatal bekerül egy politikai pártban, nyilvánvalóan elfogadja azokat a „játékszabályokat” mely szerint a párt működik és a benne résztvevők cselekednek.

Már a párthoz való csatlakozás előtt a fiatal preferenciája szerint dönt, hiszen bizonyos mértékben tisztában van a politikai párt felépítésével, stratégiai lépéseivel, a szem előtt tartott és követett eszmével, ideológiával. Ebből adódóan elfogadja az fölötte álló személy tanácsait. A fiatalban megfogalmazódó álmok csak akkor valósulhatnak meg, ha már bizonyított a pályán. Minél inkább valaki megállja a helyét a munkában, annál inkább pozitív visszajelzéseket kap. Ezáltal tapasztalja az elismerést, ezzel egyidőben fellép az az egyre erősödő lojalitásérzés, mely meghatározza az egyén és a párt viszonyát.

Mint minden autonóm társadalmi alrendszerben, a politikában is hosszú szocializációs folyamaton kell keresztülmenniük a szereplőknek.

Klaus von Beyme szerint a hivatásos politikusok kiválasztódása teljesen megváltozik a 20. században, és eme változásnak számos okát említi ő²¹:

1. A politika ideológia mentessé való válása

A modern néppártok egyre lazítanak ideológiai kötöttségükön, az új pártok vagy mozgalmak már egy meghatározatlan ideológia nélkül alakulnak meg. Szinte bármely gondolat helyet kaphat, kisebb átfogalmazásokkal, valamennyi pártban. Ezáltal sokkal kedvezőbb lehetőségekkel rendelkeznek, mintha egyedül a hozzájuk ideológiailag közel álló pártban keresnék az érvényesülést. Az ideológiai mentesség tehát a rekrutációs potenciál bővülését eredményezi egyrészt, másrészt csökken az egyes pártok politikusai közötti markáns felfogásbeli különbség, az elit homogenizálódik.

2. A politikusok társadalmi háttérének egységesedése

Napjainkban ismét homogenizálódási tendenciának lehetünk tanúi: a választóknak már nem fontos, hogy képviselőjük az ő társadalmi osztályából származzon.

3. A műveltség nivellálódása

A társadalmi elit korábban képzettségi monopóliumára támaszkodva sajátíthatta ki a politikát. A felsőfokú oktatás, és ennek széleskörű hozzáférése azonban megtörte ezt a monopólium rendszert, azaz a kiválasztódás egyre inkább demokratizálódik, a politikai karrier esélyei egyre növekszenek.

²¹ Beyme, K. von: A politikai elit, München, 1971

4. A politika fő jövedelemforrássá válása

Kezdetben a politikusok csak a vagyonosok közül kerülhettek ki, akik véghez vihették azt, hogy nem a „politikából” hanem a „politikáért” éltek.²²

A képviselői honorárium bevezetése megszüntette a politikusi szelekció vagyoni kritériumát, ami a rekrutációs bázist bővülését eredményezte. Itt azonban meg kell említeni, hogy aki politikusi pályára lép, annak elsődleges és domináns jövedelemforrása a politika, amely már nem végezhető melléktevékenységként.

Mindezen új tendenciák következtében a politikus szelekcióban háttérbe szorultak a politikai rendszeren kívüli szempontok (származás, vagyon, stb.), ugyanakkor mind inkább érvényesül a rátermettség szerinti kiválasztódás, ami hosszú „próbaidőhöz” kötött folyamat.

Számos esetben, ahogyan Herzog D. mondja, az van hogy: „a valóban sikeres karriereket mások megismétlik, bizonyos értelemben utánozzák.” Ezekben az esetekben nemcsak karrier mintákról, hanem karrier példákról, vagyis az egyedi aktorok cselekvésorientációiról is beszélhetünk. A tipikus karrierút a lépcsőzetes felemelkedés: „a lépcsőzetes felemelkedés a fokozatos bizonyítással és kvalifikációval párosulva, a politikai pártokban is, mint minden komplex nagy szervezetben, a vezető-kiválasztási folyamat tipikus formája.” Tehát mindennek az alapja a hierarchia alsó illetve középszinten megszerzett tapasztalat, illetve az azokon a szinteken tanúsított alkalmasság.

Mindezekből kiindulva a professzionális politikusok karrierje is pártválasztással kezdődik, ami párt preferencián alapszik, aztán ezt követi a pártba való belépés. Ezek után jön a létra egyik fokáról a másikra fokra való átlépés, és így tovább, míg meg nem valósul a megálmodott pozíció megszerzése.

Herzog D. szerint, és ez lehet a már fentebb említett paradoxon helyzet megoldása, ez két szempontból is érdekes és főleg hasznos: egyrészt csak így lehet megtanulni az olyan nélkülözhetetlen tudást, mint az érvelésnek, a meggyőzésnek, a bizalom megszerzésének és a többség támogatása elnyerésének képességét, másrészt ebben a folyamatban a leendő politikus elidegenül eredeti szakmai, regionális kapcsolataitól és érdekkötődéseitől, és ez által válik képessé kompromisszumok kimunkálására.

A társadalmi alrendszerek összecsúsúzása befolyásolja a politikus gárda összetételét. Így van ez főleg az államszocialista rendszerekben, ahol nem jöhetnek létre társadalmi alrendszerek. A politika omnipotenciával rendelkezik ezekben az országokban, ahol minden a politikának van alárendelve. Ez persze a vezető-kiválasztódást is nagyban befolyásolja. E szerint a politikus, vezető legfontosabb

²² Weber, Max: A politika mint hivatás, Budapest, 1990

tulajdonsága a politikai lojalitás, az azonosulás a mindenkori hatalom céljaival, amelynek feltétlen végrehajtása érdekében a kiválasztott káder (képzettséget, rátermettséget, szakmai kompetenciát figyelmen kívül hagyva) bármely területre átdobható.

A rendszerváltás elvileg véget vetett annak az állapotnak, amelyben a politika a társadalomra rátelepedve lehetetlenné tette a funkcionális alrendszerek elkülönülését. Természetesen bizonyos idő eltelté szükséges volt ahhoz, hogy az alrendszerek megszerveződéséhez és működéséhez képzett, kompetens szakemberek, professzionisták legyenek a felelősek.

Befejezés

Mivel kutatásom empirikus részének kidolgozása még folyamatban van, így csak az olvasottakra tudok hivatkozni, mikor felvázolom következtetésem.

Hipotézisem tehát abban állt, hogy a politikai pártok, még pontosabban az RMDSZ nyitott az új, fiatal személyek befogadására, s a rendszerváltásnak köszönhetően a rekrutációs mechanizmusok egyre egyszerűbbekké és nyíltabbá váltak. Ennek következtében már nem fontos a vagyon, egyre inkább az válik mérvadóvá, hogy ki mit tud felmutatni, milyen eredményekkel rendelkezik, és ki mennyire állja meg a helyét.

A rekrutációs mozzanatok egyszerűsödése végett, egyre több fiatal kaphat helyet valamely politikai pártban.

Általában az a fiatal, aki valamely diákszervezet keretén belül tevékenykedik, az inkább válik reálpolitikussá, mint az a fiatal, aki nem tagja semmilyen diákszervezetnek sem. Azonban a diákszervezeteken belül is elkülönül 2 csoport: azok, akik a politikusi pálya fele orientálódnak, és azok, akik politikamentességet hirdetnek. Azonban utóbbiak száma egyre kevesebb, hiszen az RMDSZ szinte az összes romániai magyar diákszervezettel kapcsolatban áll, így könnyebb azoknak a fiataloknak bekerülni a pártban, mint annak, aki nem tagja ezen diákszervezeteknek.

Az RMDSZ egyre többször hangsúlyozza azt, hogy nyitott a fiatalok iránt, hiszen számos lehetőséget kínál annak, aki kellőképpen felkészültnek érzi magát eme pozíció betöltésére: például napjainkban az RMDSZ képviselők pályázatot hirdetnek képzett fiatalok számára, akik segédként jelennének meg a politikai vezetők oldalán, vagy éppen kampányok során kérnek fel valakit, hogy csatlakozzon a párthoz. Számos lehetőséget kínál az RMDSZ arra, hogy a fiatal kibontakoztassa tudását.

Tehát az olvasottak alapján elmondhatom, hogy az ifjúság rekrutációja kulcsfontosságú szerepet tölt be a politikai pártokon belül; hogy a politikai pártok egyre nyitottabban viselkednek a fiatalok irányába, hiszen nemcsak megnyerő ifjúság- politikát kell folytassanak, és nemcsak szavazatokat kell szerezzenek, hanem olyan fiatalokat, akik a jövő felnőtt politikai elitjeként számos helyzetben kell helyt álljanak, s a politikai változásokban a legmegfelelőbbben kell képviseljék nemcsak a magyarság érdekeit, hanem az országét is.

Bibliográfia

- Beyme, Klaus von : Politikai elit, München, 1971
- Berle, A. : Power, New York, 1967
- Bourdieu, P. : Distinction, London, 1986
- Csata Zsombor: Politikai-adminisztratív elit változásai Csíkszeredában (1968-2000), Magyar Kisebbség, 2002/1
- Enyedi Zsolt-Körösnyi András: Pártok és pártrendszerek, Budapest, 2001
- Gabriel A. Almond- G. Bingham Powell: Összehasonlító politológia, Budapest, 1999
- Gábor Kálmán: Civilizációs korszakváltás és ifjúság, Szeged, 1994
- Giddens, A. : The Class Structure of Advanced Societies, London, 1973
Szociológia, Budapest, 2003
- Guttsman, V. L.: The British Political Elite, London, 1973
- Kalsall, R.K: Higher Civil Servants in Britain, London, 1955
- Kiss Zoltán László: A nyolcvanas évek magyar értelmiségének néhány sajátos vonása a főbb társadalmi egyenlőtlenségi dimenziókban, Szociológia és Szociálpolitikai Intézet, 1993
- Kósa András László: „Timurok és Pál utcai fiúk” A romániai magyar ifjúsági elit természetrajzának vázlatához, WEB, 2004/ április
- Laki László: Generációs újratermelés intézményi megközelítésben, Politika és társadalom, szerk. Bayer József, Budapest, 2002
- Mátay Melinda: Fiatal budapesti elit értelmiségiek szocializációja, Oktatókutató Intézet, Budapest, 2002
- Mills, V. : Az uralkodó elit, Budapest, 1972
- Mosca, G. : The Ruling Class, New York – London, 1939
- Pareto, V. : The Mind and Society, New York, 1935
- Stumpf István: Elszalasztott vagy elhalasztott generációváltás?, Századvég, 1996/1
- Sugatagi Gábor: Politikus-kiválasztódás, politikusi karrier, Politikatudományi Szemle, 1994/4
- Takács Károly: Az elit szociológiai fogalmáról, Szociológiai Szemle, 1998/1
- Turnbull, C. : The Human Cycle, London, 1983

Ungvári László Imre: Még mielőtt bárkit vagy bármit választanánk, Romániai Magyar Szó, 1994
Weber, M. : A politika mint hivatás, Budapest, 1990